ROLUL ŞCOLILOR REALE ÎN FORMAREA TINERILOR DIN BUCOVINA HABSBURGICĂ* (I)

LIGIA-MARIA FODOR

Anexarea de către Imperiul Habsburgic, în anul 1775, a teritoriului din nord-vestul Moldovei, care cuprindea ţinuturile reunite ale Cernăuţilor şi Sucevei, a reprezentat constituirea unei noi provincii denumite Bucovina[1], care a fost parte integrantă a monarhiei austriece până în anul 1918.

Studiul analizează cadrul legal privind organizarea şi funcţionarea învăţământului şcolar real şi evoluţia reţelei de şcoli reale publice şi confesionale care au funcţionat în Bucovina habsburgică. Sunt expuse scopul, caracteristicile şi programele şcolare aferente şcolii reale, fiind prezentate totodată condiţiile de admitere în învăţământul şcolar real şi beneficiile obţinerii diplomei de maturitate. De asemenea, sunt prezentate demersurile de înfiinţare a şcolilor reale în Bucovina, condiţiile de desfăşurare a activităţii didactice, programele şcolare, actele de numire în funcţie a directorilor şi anumite aspecte referitoare la activitatea acestora, informaţii privind personalul didactic şi elevii, acţiunile întreprinse de către autorităţile şcolare, persoane juridice şi fizice pentru ajutorarea elevilor în vederea promovării învăţământului, frecvenţa şcolară din punct de vedere etnic şi confesional, activităţile sportiv-recreative şi culturale practicate de către elevi, cota de promovabilitate la examenul de maturitate şi modul de desfăşurare a activităţii didactice în timpul Primului Război Mondial.

1) Cadrul legal privind organizarea şi funcţionarea şcolilor reale

* Comunicare susţinută în cadrul Conferinţei ştiinţifice internaţionale „Bucovina şi bucovinenii în secolul al XIX-lea. Tradiţionalism şi modernitate", cea de a nouăsprezecea sesiune de comunicări şi referate ştiinţifice a Institutului „Bucovina" al Academiei Române, închinată *Centenarului naşterii academicianului Radu Grigorovici*, Rădăuţi, 10–11 noiembrie 2011.

[1] Mihai Iacobescu, *Din istoria Bucovinei. De la administraţia militară la autonomia provincială (1774–1864)*, vol. I, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1993, p. 110–112.

Analele Bucovinei, **XX**, *2* (41), p. – , Bucureşti, 2013

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

Până în anul 1849 au existat în Monarhia austriacă două tipuri de şcoli reale: una cu trei clase, afiliată şcolii primare şi alta cu două clase, afiliată institutului tehnic. Reforma şcolilor reale era utilă, întrucât Austria avea caracterul unui stat agrar şi era necesară dezvoltarea economică a acesteia prin încurajarea industriei şi a comerţului[2].

Prin proiectul de organizare a gimnaziilor şi şcolilor reale, elaborat de către profesorul universitar Franz Exner, consilier în cadrul Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii, aprobat prin Ordinul Ministerial nr. 6 467, din 15 septembrie 1849, şcoala reală a fost recunoscută ca formă de învăţământ secundar cu două cursuri: inferior şi superior, fiind introdus opţional examenul de maturitate. Cursul inferior putea să aibă, în funcţie de necesităţile localităţii unde se înfiinţa şcoala, una, două sau trei clase, la care se adăuga un an de practică. Şcoala reală superioară avea în componenţă şase clase, cursul inferior al şcolii superioare având trei clase. Scopul şcolii reale inferioare era de a-i pregăti pe băieţi pentru a putea exercita o meserie, iar cel al şcolii reale superioare de a asigura o pregătire ştiinţifică necesară pentru a frecventa studiile tehnice superioare[3].

Organizarea definitivă a şcolilor reale a fost aprobată prin Rezoluţia Imperială din 2 martie 1851. Şcolile reale deveneau, în principal, institute de formare pentru domeniul industriei. Acestea erau fie şcoli reale inferioare independente cu trei clase, fie şcoli superioare cu şase clase[4]. Şcolile reale superioare erau înfiinţate numai în oraşele unde existau institute tehnice superioare (Viena, Praga, Lemberg, Brünn şi Graz); acestea puteau, totuşi, să fie înfiinţate, dacă se considera a fi necesare, în capitalele provinciilor. În acest context au putut fi înfiinţate şcolile reale la Cernăuţi. Aceste şcoli erau finanţate fie din fondurile comunităţilor, fie din fonduri publice, statul alocând fonduri numai pentru completarea acestora[5].

Prin Ordinul Ministerial din 13 august 1851 a fost aprobat planul de învăţământ pentru şcolile reale nou organizate[6]. Se punea accentul pe pregătirea tehnică a elevilor, fiind acordată o mai mică atenţie formării generale superioare. Ca discipline obligatorii au fost prevăzute religia, limba germană, ca limbă de predare, geografia, istoria, matematica, aritmetica, cunoştinţe despre monopol, vămi şi cambii, geometria şi desenul tehnic, arhitectura, geometria descriptivă,

[2] Viktor Olinschi, *Die gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz. Ihre Gründung und Entwicklung*, în „XLIX. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz", veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Schuljahres 1912/1913, des fünfzigsten seit dem Bestande der Anstalt, Czernowitz, 1913, p. 5.

[3] *Ibidem*, p. 6.

[4] *Ibidem*, p. 7.

[5] http://alex.onb.ac.at, *Kaiserliche Verordnung vom 2. März 1851, wodurch die Organisirung des gewerblichen Unterrichtes überhaupt, und die Errichtung von Realschulen insbesondere festgesetzt werden*, în „Reichs-Gesetz-Blatt", Wien, Nr. 70, 1 851, p. 231–238.

[6] Viktor Olinschi, *op. cit.*, p. 8.

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

fizica, chimia, ştiinţele naturii, desenul, mecanica şi caligrafia[7]. Au fost excluse limbile moderne din categoria disciplinelor obligatorii şi nu a mai fost prevăzută organizarea examenului de maturitate. În programa şcolară a şcolilor reale din Bucovina au fost prevăzute, ca discipline obligatorii, limba română şi limba ruteană pentru elevii români, respectiv ruteni, elevii celorlalte etnii având posibilitatea să opteze pentru una dintre limbile oficiale[8].

Această programă şcolară a fost modificată prin ordinul Comisiei de Învăţământ din 20 august 1867. S-a renunţat la disciplinele obligatorii mecanică şi cunoştinţe despre monopol, vămi şi cambii, a fost introdusă o limbă străină, ca disciplină obligatorie şi a fost redus numărul de ore pentru chimie, fiind suplimentat numărul de ore pentru limba de predare, geografie şi istorie, ştiinţele naturii şi matematică[9].

Prin Constituţia din 21 decembrie 1867 s-a stabilit ca modul de organizare a şcolilor reale să fie reglementat prin legi specifice pentru fiecare provincie, în funcţie de necesităţile acesteia, ceea ce nu era valabil pentru şcolile primare şi gimnazii[10]. În Bucovina, modul de organizare a şcolilor reale a fost reglementat prin Legea din 30 aprilie 1869[11]. În conformitate cu prevederile acestei legi, şcolile reale aveau scopul de a asigura elevilor o formare generală, în mod special în domeniul ştiinţelor naturii şi al matematicii şi de a-i pregăti pentru şcolile de specialitate superioare (institute politehnice, academii forestiere şi minerit, şcoala superioară pentru agricultură). Acestea erau fie publice, fie private; şcolile reale publice aveau dreptul de a emite certificate valabile ca cele emise de către stat. Şcoala reală avea o durată de şapte ani, fiind împărţită în şcoală reală inferioară cu patru clase şi şcoală reală superioară cu trei ani, fiind introdus examenul de maturitate, ca o condiţie obligatorie pentru a putea frecventa cursurile institutelor tehnice superioare. Elevii gimnaziului real inferior se puteau înscrie la cursurile superioare ale şcolii reale. Prin noua lege a fost modificată programa şcolară, fiind prevăzut un număr mai mare de ore pentru disciplinele socio-umane, limbile moderne fiind introduse ca discipline obligatorii. Religia, limba de predare, limba ţării sau limba franceză sau limba engleză, geografia, istoria, matematica,

[7] Dr. Adolf Egger-Möllwand, *Oesterreichisches Volks-und Mittelschulwesen in der Periode von 1867–1877*, Wien, Commission bei Alfred Hölder, k. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler, 1878, p. 104; Constantin Morariu, *Istoricul şcoalei greco-orientale din Cernăuţi*, prelegere publică ţinută în localităţile Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română din Bucovina în 5 (17) martie 1889, Cernăuţi, Tipografia R. Eckhardt, 1889, p. 25–26.

[8] Dr. Hermann Tausch, *Schulnachrichten*, în „Erster Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz" am Schlusse des Schuljahres 1864–1865, veröffentlicht von der Direktion, Czernowitz, 1865, p. 43–44.

[9] Dr. Adolf Egger-Möllwand, *op. cit.*, p. 104.

[10] *Ibidem*.

[11] http://alex.onb.ac.at, *Gesetz für das Herzogthum Bukowina betreffend die Realschulen*, în „Gesetz- und Verordnungsblatt für das Herzogthum Bukowina", XII. Stück, Nr. 13, Wien, 1869, p. 61–68 .

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

geometria descriptivă, ştiinţele naturii, fizica, chimia, desenul, desenul tehnic, caligrafia şi gimnastica erau discipline obligatorii. Ca discipline facultative erau prevăzute: limbile oficiale, modelajul, stenografia, muzica şi gimnastica; cu aprobarea Consiliului Şcolar al Ţării puteau fi introduse şi alte discipline facultative[12]. Orice limbă a ţării putea fi limba de predare a şcolii reale. Cea de a doua limbă a ţării era obligatorie numai pentru acei elevi ai căror părinţi hotărau studierea acesteia în conformitate cu prevederile articolului 10 din Legea şcolilor reale din Bucovina, din 30 aprilie 1869[13]. Prin Ordinul Ministerial nr. 9 519, din 30 iunie 1896, a fost introdus un nou plan de învăţământ pentru disciplinele limba română şi limba ruteană.

În conformitate cu prevederile Ordinului Ministerial nr. 9 653, din 29 mai 1895, nu era permisă la şcolile reale scutirea elevilor pentru frecventarea cursurilor disciplinei desen. Elevii de gimnaziu care nu studiaseră această disciplină în clasele inferioare nu se putea înscrie la cursurile şcolii reale superioare[14].

În baza Ordinului Ministerial nr. 10 331, din 23 aprilie 1898, prin care a fost stabilit un nou plan de învăţământ pentru şcolile reale din imperiu[15] şi în conformitate cu prevederile art. I, alineat 8, ultimul paragraf şi ale art. III din Legea şcolilor reale, din 3 mai 1898[16], a fost modificat, prin Ordinul Ministerial nr. 17 950, din 3 august 1898, planul de învăţământ al şcolilor reale din Bucovina[17]. Disciplinele geografia şi istoria au fost predate în comun, nu separate aşa cum era prevăzut în planul de învăţământ valabil pentru celelalte provincii aprobat la 23 aprilie 1898, fiind alocat un număr identic de ore[18]. Gimnastica a devenit

[12] Serviciul Arhivelor Naţionale Istorice Centrale (în continuare se va cita S.A.N.I.C.), Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, mapa LXV, dosar nr. 17, f. 14; http://alex.onb.ac.at, *Gesetz für das Herzogthum Bukowina betreffend die Realschulen...*, Wien, 1869, p. 61–63.

[13] http://alex.onb.ac.at, *Gesetz für das Herzogthum Bukowina, betreffend die Realschulen...*, Wien, 1869, p. 63.

[14] Constantin Mandyczewski, *Schulnachrichten*, în „XXXII. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz", veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1895/1896 von Constantin Mandyczewski, Direktor, Czernowitz, 1896, p. 79.

[15] http://alex.onb.ac.at, *Verordnung des Ministers für Cultus und Unterricht vom 23. April 1898, Z. 10331, an sämmtliche k. k. Landesschulbehörden, betreffend einen neuen Normallehrplan für Realschulen*, în „Verordnungsblatt für den Dienstbereich des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht", Nr. 14, Wien, 1898, p. 135–159 (în continuare se va cita „Vbl. M.K.U.").

[16] http://alex.onb.ac.at, *Gesetz vom 3. Mai 1898 wirksam für das Herzogthum Bukowina, womit die §§ 10 und 20 Alineat 2 des Gesetzes vom 30. April 1869, L. G.- und V.-Bl. Nr. 13 außer Kraft gesetzt und die §§ 8,16, 17, 21, 23, 24, 25 und 26 abgeändert werden*, în „Vbl.M.K.U", nr. 26, Wien, 1869, p. 283–286.

[17] Konstantin Mandyczewski, *Schulnachrichten*, în „XLIX. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz", veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Schuljahres 1912/1913, des fünfzigsten seit dem Bestande der Anstalt, Czernowitz, 1913, p. 85–86 (în continuare se va cita „XLIX. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1912/1913").

[18] http://alex.onb.ac.at, *Gesetz vom 3. Mai 1898...*, Wien, 1869, p. 283–286.

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

obligatorie[19] şi, începând cu anul şcolar 1898/1899, limbile ruteană şi română au fost introduse succesiv, ca discipline obligatorii, la toate clasele, în locul limbii engleze, astfel: în clasa I – patru ore pe săptămână, clasele II–VII – trei ore pe săptămână[20]. Dispense de la studiul unei limbi obligatorii puteau fi acordate, prin excepție, numai de către ministrul Cultelor şi Instrucțiunii.

Ca discipline facultative erau prevăzute limba engleză şi limba țării, care nu era obiect de studiu obligatoriu, modelajul, stenografia şi muzica. Puteau fi introduse alte discipline facultative, în funcție de necesitate, numai cu aprobarea Consiliului Şcolar al Țării. Numărul total de ore prevăzut în programa şcolilor reale din Bucovina era de 225 ore, fiind mai mare decât cel alocat în planul oficial al imperiului (214 ore).

În conformitate cu prevederile Ordinului Ministerial nr. 14 741, din 8 aprilie 1909[21], prin care a fost aprobat un nou plan de învățământ pentru şcolile reale, a fost modificată, prin Ordinul Ministerial nr. 5 395, din 29 mai 1909, programa şcolară valabilă pentru şcolile reale din Bucovina. Au existat câteva diferențe față de planul valabil pentru celelalte provincii: limba engleză nu a fost inclusă în programă, fiind înlocuită de limba a doua a țării, limba română sau ruteană, care au fost predate la toate clasele (clasa I – patru ore, clasele II–VII – trei ore), fiind prevăzut un număr total mai mare de ore (227 ore), decât în planul oficial (213 ore)[22].

Pentru admiterea în clasa I a şcolii reale au fost stabilite, conform legilor din 1851 şi 1869, următoarele condiții: vârsta minimă de 9 ani împliniți, ulterior 10 ani (din 1869)[23], dovada frecventării a patru clase la o şcoală principală publică; elevii care doreau să se înscrie într-o clasă superioară trebuiau să prezinte certificatul de absolvire a ultimei clase; elevii care nu frecventaseră nicio şcoală publică sau îşi întrerupseseră studiile, trebuiau să susțină un examen de admitere, în baza căruia erau distribuiți la clasa corespunzătoare şi trebuiau să prezinte un certificat legal privind ocupația şi moralitatea acestora; elevii extraodinari (elevii care participau numai la cursurile unor anumite discipline) erau acceptați în măsura locurilor disponibile, fără a se depăşi numărul maxim de elevi dintr-o clasă. Elevii care frecventaseră gimnaziul şi aveau certificate de absolvire a claselor I şi a II-a erau

[19] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii*, mapa LXV, dosar nr. 17, f. 124.

[20] *Ibidem*, dosar nr. 4, f. 5.

[21] http://alex.onb.ac.at, *Verordnung des Ministers für Kultus und Unterricht vom 8. April 1909, Z.14741, betreffend einen Normallehrplan für Realschulen*, în „Vbl.M.K.U.", nr. 11, Wien, 1909, p. 233–274.

[22] Konstantin Mandyczewski, *Schulnachrichten*, în „XLVII. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Schuljahres 1910/1911", Czernowitz, 1911, p. 65; „XLIX. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1912/1913", Czernowitz, 1913, p. 72–73, 87–88.

[23] http://alex.onb.ac.at, *Gesetz für das Herzogthum Bukowina, betreffend die Realschulen...*, Wien, 1869, p. 63.

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

distribuiți la clasa a III-a, iar cei care absolviseră clasele a III-a şi a IV-a erau admişi în clasele a III-a şi a IV-a. Fiecare nou elev trebuia să achite o taxă de înscriere de 2 florini şi 10 creițari, o contribuție pentru bibliotecă de un florin, care era plătită anual şi de către elevii institutului. O înscriere ulterioară începerii anului şcolar putea fi permisă doar cu aprobarea autorităților statului. Taxa anuală de şcolarizare de 4 florini se achita semestrial. Elevii săraci, dar sârguincioşi, beneficiau de scutire de la plata taxei de şcolarizare[24].

În vederea frecventării cursurilor unei şcoli tehnice superioare a fost introdus, în anul 1868, la şcolile reale examenul de maturitate. În Bucovina, acesta a fost introdus prin Legea şcolilor reale din anul 1869[25]. Obținerea certificatelor de maturitate le permitea elevilor şcolilor reale să frecventeze, în calitate de cursant ordinar, şcoala tehnică superioară (Ordinele Ministeriale din 6 octombrie 1870[26], 9 mai 1872[27] şi din 28 mai 1904[28]) şi să se înscrie la cursurile de farmacie, dacă susținuseră examen la disciplina limba latină din materia aferentă pentru şase clase gimnaziale (Ordinul Ministerial nr. 9 524, din 26 mai 1890)[29]. Procentul de promovabilitate la examenul de maturitate organizat la şcolile reale a fost mai mic decât cel de la gimnazii, deoarece aproximativ 25 % dintre elevii înscrişi nu obțineau certificatul de maturitate[30].

2) Şcoala Reală Superioară Greco-Orientală din Cernăuți

Începuturile învățământului şcolar real în Bucovina se regăsesc în anul 1828, când la Cernăuți a fost înființată prima şcoală reală de tip vechi, cu două clase, afiliată şcolii principale, care era finanțată din bugetul local şi subordonată

[24] *Ibidem*, p. 61–68; „Erster Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz, 1864–1865", Czernowitz, 1865; Viktor Olinschi, *op. cit.*, p. 22.

[25] http://alex.onb.ac.at, *Gesetz für das Herzogthum Bukowina, betreffend die Realschulen...*, Wien, 1869, p. 64.

[26] *Ordinăciunea ministrului de Culte şi Instrucțiune din 6 octombrie 1870, prin care se schimbă mai multe dispoziții din prescriptul despre examenele candidaților la profesură de la şcolile reale depline*, în „Foaia legilor imperiale pentru regatele şi țările reprezentante în Senatul imperial", Cernăuți, vol. XIII, nr. 122, 1870, p. 271–274.

[27] http://alex.onb.ac.at, *Verordnung des Ministers für Cultus und Unterricht vom 9. Mai 1872...*, Wien, 1872, p. 27–41.

[28] Konstantin Mandyczewski, *Zur Reform der Realschule in der Bukowina. Gesetze und Verordnungen*, în „XL. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Schuljahres 1903/1904", Czernowitz, 1904, p. 20.

[29] Dr. Wenzel Korn, *Schulnachrichten*, în „Programm der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz für das Schuljahr 1890/1891", Czernowitz, 1891, p. 60.

[30] Helmut Engelbrecht, *Geschichte des österreichischen Bildungswesens. Erziehung und Unterricht auf dem Boden Österreichs*, Band 4: *Von 1848 bis zum Ende der Monarchie*, Wien, Österreichischer Bundesverlag, 1986, p. 167.

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

Consistoriului Romano-Catolic din Liov[31]. Întrucât această şcoală nu mai corespundea necesităţilor privind asigurarea unei formări generale, populaţia din Bucovina a iniţiat, în anii ’40 ai secolului al XIX-lea, demersul de înfiinţare a unei şcoli reale independente. În anul 1849, reprezentanţi ai clerului greco-oriental şi ai elitelor politice bucovinene au adresat ministerului o petiţie, în care au solicitat înfiinţarea unei şcoli reale superioare proprii la Cernăuţi. Această petiţie a fost semnată de către persoane de diverse etnii şi confesiuni, în semn de solidaritate pentru realizarea unui obiectiv comun. Această iniţiativă a fost sprijinită de către preşedintele provizoriu al Bucovinei, Adalberth de Henniger-Seeberg, care în anul 1850 a solicitat Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii înfiinţarea unei şcoli reale la Cernăuţi, finanţată de către Fondul Religionar Greco-Oriental[32].

În baza raportului ministrului Cultelor şi Instrucţiunii, Leo conte de Thun, din 31 august 1853, a fost aprobată, prin Rezoluţia Imperială din 8 octombrie 1853, înfiinţarea unei şcoli reale inferioare de trei clase la Cernăuţi, fiind condiţionată de contribuţia financiară a Fondului Religionar pentru întreţinerea localului şcolar şi salarizarea personalului de serviciu. Ministrul considera că era utilă înfiinţarea acestei şcoli, deoarece era necesară formarea de meseriaşi, ingineri şi tehnicieni iscusiţi pentru exploatările miniere din Ducatul Bucovinei, dezvoltarea comunicaţiilor între Bucureşti şi Galiţia, respectiv Moldova şi Rusia, şi dezvoltarea industriei, care ar fi contribuit la bunăstarea populaţiei din această zonă[33]. Răspunsul episcopului Hacman privind contribuţia Fondului Religionar la funcţionarea acestei şcoli a fost înaintat, însă, abia la 8/20 decembrie 1855, la solicitarea expresă a ministerului. Episcopul îşi exprima acordul pentru înfiinţarea şcolii reale, întrucât aceasta ar fi contribuit la dezvoltarea spirituală şi materială a provinciei, susţinând că Fondul Religionar putea finanţa acest institut, însă cu două condiţii: şcoala reală şi toate şcolile normale şi triviale (institute de învăţământ primar) să fie trecute în subordinea Consistoriului Greco-Oriental din Bucovina şi să fie permisă angajarea de personal didactic de confesiune greco-orientală din Bucovina[34]. La 12 ianuarie 1858, ministrul Cultelor şi Instrucţiunii a solicitat Guvernului Bucovinei să se ajungă la o înţelegere cu episcopul Hacman în vederea înfiinţării unei şcoli reale inferioare[35]. Episcopul preciza, la 27 decembrie 1858, că nu putea garanta finanţarea unei şcoli reale inferioare complete, întrucât Fondul Religionar avea cheltuieli mari şi urgente pentru necesităţile cultului[36]. În şedinţa

[31] Constantin Morariu, *Istoricul şcoalei greco- (adică „ortodox-”) orientale din Cernăuţi…*, p. 7; Idem, *Die gr. or. Oberrealschule in Cernăuţi*, în „Romänische Revue. Politisch-literarische Monatschrift”, Herausgeber Dr. Jur. Cornelius Diaconovich, V. Jahrgang, Wien, 1889, p. 549.

[32] Viktor Olinschi, *op. cit.*, p. 10.

[33] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, mapa LXI, dosar nr. 1, f. 5–14.

[34] Constantin Morariu, *Die gr. or. Oberrealschule in Cernăuţi...*, p. 549; Viktor Olinschi, *op. cit.*, p. 11–12.

[35] Viktor Olinschi, *op. cit.*, p. 12.

[36] *Ibidem*, p. 12–13.

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

Consistoriului din 9/21 septembrie 1859 s-a hotărât ca Fondul Religionar să finanțeze înființarea şcolii reale în situația în care se accepta ca jumătate din personalul didactic al şcolii să fie de confesiune greco-orientală şi trecerea şcolii în subordinea Consistoriului. La 30 noiembrie 1859, guvernatorul provinciei, contele Rothkirch, îl înştiința pe episcopul Hacman că nu puteau fi acceptate aceste condiții, întrucât nu era respectată egalitatea de şanse între candidații pentru un post didactic, iar şcoala reală era şcoală secundară asemenea gimnaziului şi nu putea fi subordonată Consistoriului[37]. Episcopul a comunicat, la 16/28 decembrie 1859, guvernatorului, că şcoala reală de două clase era inclusă în învățământul primar, care era coordonat de către Consistoriul Catolic din Lemberg şi că pentru a se menține egalitatea de şanse la ocuparea posturilor didactice era necesară şi o contribuție de 2 924 florini din partea Fondului de Studii Catolic, Fondul Religionar Greco-Oriental urmând să aloce suma de 3 400 florini[38].

Înființarea şcolii reale la Cernăuți a fost tergiversată din cauza faptului că nu se puteau acoperi cheltuielile pentru întreținerea şcolii, care erau estimate la suma de 8 589 florini, comunitatea orăşenească fiind dispusă să contribuie anual cu suma de 1 050 florini, iar comunitatea israelită cu 525 florini anual. La 13 februarie 1861, Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii i-a propus episcopului Hacman ca Fondul Religionar să contribuie cu suma de 6 384 florini pentru întreținerea şcolii reale, garantând că institutul va avea caracter greco-oriental, iar în ceea ce privește personalul didactic, urmau să fie angajați învățători de confesiune romano-catolică, care aveau să fie înlocuiți ulterior de către cei de confesiune greco-orientală, fiind rezervat un singur post didactic pentru învățătorul de religie romano-catolică[39]. Episcopul Hacman a acceptat, la 28 iulie (9 august) 1861, această propunere.

În baza raportului ministrului Anton cavaler de Schmerling, din 31 decembrie 1861, a fost înființată, prin Rezoluția Imperială din 6 februarie 1862, Şcoala Reală Inferioară Greco-Orientală de trei clase pe lângă şcoala reală de două clase, care era finanțată de către Consiliul local (o contribuție de 1 050 de florini), comunitatea israelită (525 florini) şi Fondul Religionar Greco-Oriental (6 384 florini)[40].

Prin Ordinul Ministerial nr. 1 529/105, din 22 februarie 1862, se preciza că Şcoala Reală Inferioară din Cernăuți avea caracterul unui institut greco-oriental şi, în consecință, personalul didactic trebuia să fie format din persoane indigene de confesiune greco-orientală (erau prevăzute şase posturi de profesori, inclusiv

[37] *Ibidem*, p. 16–17.
[38] *Ibidem*, p. 17–18.
[39] Constantin Morariu, *Istoricul şcoalei greco-orientale din Cernăuți...*, p. 10–11.
[40] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii*, mapa LXI, dosar nr. 5, f. 3–18; Isidor Onciul, *Fondul religionariu gr. or. al Bucovinei, substratul, formarea, desvoltarea, administrarea şi starea lui de față*, în „Candela. Foaia bisericească-literaria", Cernăuți, an IX, nr. 8, 1890, p. 480; Constantin Morariu, *Die gr. or. Oberrealschule in Cernăuți...*, p. 551–552.

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

directorul, şi un post de profesor de religie greco-orientală)[41]. Limba de predare era limba germană, începând cu anul 1862/1863 urmând să fie deschise toate cele trei clase[42].

La 20 aprilie 1862, reprezentanţi laici şi clericali români au prezentat episcopului Hacman un memoriu, întocmit la 14/26 martie 1862, în care au solicitat următoarele[43]: 1) Introducerea limbii române, ca limbă de predare; 2) Amânarea deschiderii şcolii în cazul în care nu existau suficienţi candidaţi de confesiune greco-orientală pentru a se înscrie la concursul de ocupare a posturilor didactice; 3) Acordarea de către Fondul Religionar a unor burse pentru formarea persoanelor care doreau să devină profesori; 4) Constituirea unei comisii care trebuia să verifice dacă manualele şcolare redactate sau care urmau să fie elaborate în limba română respectau planul de învăţământ.

La 17 (29) mai 1862, episcopul Hacman a adresat Ministerului de Stat un memoriu, în care a propus transformarea şcolii reale inferioare în şcoală superioară de şase clase, înfiinţarea unui curs pregătitor şi angajarea de profesori de confesiune romano-catolică pentru o perioadă de maxim trei–patru ani. Fondul Religionar se angaja să finanţeze cursul pregătitor cu suma de 300 florini şi să acorde burse în valoare de câte 500 florini anual pentru pregătirea la Viena sau Praga a candidaţilor care doreau să se califice pentru învăţământul secundar real[44].

Ca urmare a acestui memoriu, ministrul de Stat von Schmerling a înaintat spre aprobare împăratului raportul nr. 6 018/457, din 13 iulie 1862, cu următoarele propuneri, care au fost aprobate prin Rezoluţia Imperială din 4 septembrie 1862[45]: 1) Limba de predare să fie în perioada imediat următoare limba germană, deoarece nu existau nici profesori, nici manuale şcolare în limba română; 2) Transformarea treptată a şcolii inferioare în şcoală superioară cu şase clase; 3) Construirea unui nou local şcolar pentru Şcoala Reală Superioară cu finanţarea Fondului Religionar; 4) Angajarea de profesori de altă confesiune decât cea greco-orientală până când va fi asigurat personalul didactic calificat de confesiune greco-orientală; 5) Aprobarea solicitării de acordare de către Fondul Religionar a unor burse pentru pregătirea persoanelor care doreau să devină profesori, în valoare de 500 florini fiecare; 6) Constituirea unei comisii, care avea în atribuţie verificarea modului de elaborare

[41] Viktor Olinschi, *op. cit.*, p. 22.

[42] Constantin Morariu, *Istoricul şcoalei greco-orientale din Cernăuţi...*, p. 12–13.

[43] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, mapa LXI, dosar nr. 3, f. 4–20; *Adresa către Escelentia şi Preasânţia Sa, Domnul Episcop al Bucovinei Eugeniu Hacman, membru casei de sus a Senatului imperial, cavaleriu de ordine etc. etc. in causa şcolei reale înfiinţande în Cernăuţi de´n Fundul Religionariu*, Cernăuţi, Tiparitu la Ioan Eckhardt, 1862, p. 1–28.

[44] Constantin Morariu, *Istoricul şcoalei greco-orientale din Cernăuţi...*, p. 40.

[45] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, mapa LXI, dosar nr. 2, f. 29–49; Constantin Morariu, *Die gr. or. Oberrealschule in Cernăuţi...*, p. 620–621.

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

a manualelor şcolare redactate în limba română şi măsura în care erau respectate obiectivele prevăzute în planul de învățământ.

Prin Ordinul Ministerial nr. 9 795, din 24 septembrie 1862, s-a dispus Guvernului Bucovinei ca pentru pentru deschiderea primelor clase să fie elaborat proiectul de construcție a localului şcolar şi să fie stabilite măsuri privind pregătirea de învățători autohtoni şi norme pentru redactarea de manuale şcolare în limba română[46]. Ca urmare, guvernatorul Bucovinei, Rudolf conte de Amadei, a solicitat Consistoriului, la 9 august 1863, constituirea comisiei. În cadrul acesteia au fost formate două secții: prima avea misiunea de a analiza conținutul manualelor şcolare, iar cealaltă de a corecta conținutul din punct de vedere gramatical[47]. Ca membri ai primei secții au fost desemnate următoarele persoane: consilierul şcolar dr. Gustav Bozdech, preşedinte, Aron Pumnul, care redactase o carte de citire şi una de gramatică în limba română, Samuel Andrievici, care elaborase cărți de religie în limba română şi profesorii de teologie Vasile Ianovici şi Vasile Mitrofanovici, din secția a doua făcând parte protopopul Samuil Andrievici, profesorul de teologie Vasile Mitrofanovici, parohul Artemi Ieremievici, deputatul Alexandru Hurmuzaki, Orest Reni de Herşeni, profesorul de limba şi literatura română Ion Sbiera şi profesorul Ioan Drogli, ca membru supleant.

În şedința din 29 decembrie 1862, la care au participat reprezentanți ai Comisiei de Învățământ din cadrul ministerului, episcopul Eugen Hacman şi directorul Şcolii Reale Greco-Orientale, dr. Hermann Tausch, s-a hotărât deschiderea celor trei clase inferioare şi a primei clase superioare, începând cu anul şcolar 1863/1864, pentru că directorului şcolii reale i se aprobase la 1 decembrie 1862 un concediu de trei luni[48]. Deschiderea oficială a Şcolii Reale Superioare Greco-Orientale din Cernăuți a fost amânată până la 4 septembrie 1863[49]. În primul an şcolar au fost deschise simultan patru clase, iar în anii următori câte o clasă în fiecare an. În baza Legii şcolilor reale din Bucovina, din 30 aprilie 1869, Şcoala Reală a devenit şcoală de şape clase, clasa a VII-a fiind deschisă în anul şcolar 1870/1871[50]. Inaugurarea şcolii a avut loc după oficierea slujbei religioase la Biserica „Sf. Parascheva” din Cernăuți, la care au participat reprezentanți locali, membri ai corpului didactic ai Şcolii Reale şi ai altor şcoli din localitate, prilej cu care episcopul Hacman a ținut două cuvântări, una în limba română şi alta în limba germană, în care a subliniat importanța funcționării acestei şcoli pentru dezvoltarea

[46] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii*, mapa LXI, dosar nr. 4, f. 4–5.

[47] Constantin Morariu, *Istoricul şcoalei greco- (adică „ortodox-”) orientale din Cernăuți...*, p. 67 .

[48] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii*, mapa LXI, dosar nr. 4, f. 1.

[49] *Ibidem*, f. 4.

[50] http://alex.onb.ac.at/, *Gesetz für das Herzogthum Bukowina, betreffend die Realschulen...*, Wien, 1869, p. 61–68.

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

economică a Bucovinei. Directorul Tausch a subliniat, în prelegerea sa, importanța şi necesitatea învățământului real[51].

În anii 1868 şi 1871 au fost făcute demersuri de către Fondul Religionar pentru transformarea şcolii reale în gimnaziu real, pentru că astfel ar fi existat posibilitatea măririi salariilor personalului didactic, însă ministerul a respins aceste solicitări[52].

Cursurile au fost desfăşurate în casa închiriată la 24 mai 1862 de la Josef Tauber, situată în Bischofsgasse nr. 323, pentru o perioadă de şase ani, pentru suma de 2 200 florini anual, deşi Fondul Religionar nu îşi dăduse acordul pentru acest spațiu[53]. Inventarul clădirii a fost încheiat la 1 ianuarie 1863. Trei încăperi libere au fost date spre folosință, în mod gratuit, Asociației pentru Promovarea Artei Muzicale în Bucovina. Imediat după preluarea clădirii, directorul Tausch a întocmit, la 11 aprilie 1863, un raport privind necesitatea construirii unui local şcolar nou, întrucât clădirea nu corespundea necesităților şcolare[54]. La începutul anului şcolar 1864/1865, directorul şcolii a înaintat episcopului Hacman un raport, în care preciza că frecvența şcolară mare şi spațiul insuficient puteau determina o limitare a numărului elevilor admişi, subliniind necesitatea construirii unui local şcolar propriu[55].

Acțiunile de achiziționare a unui teren pe care urma să fie construit localul Şcolii Reale au demarat în anul 1863, dar pentru că autoritățile locale, cele centrale şi Consistoriul nu au căzut de comun acord asupra modalității de achiziție şi a locului, acestea au fost tergiversate până la 28 ianuarie 1869, când, prin ordin ministerial, a fost aprobată cumpărarea de la avocatul dr. Josef Rott a unui teren de 1 080 m. p., situat în Siebenbürgerstrasse, în apropierea Catedralei Greco-Orientale[56]. În anul 1868 a mai fost prelungit pentru doi ani contractul de închiriere a clădirii cu Josef Tauber, deşi aceasta nu îndeplinea cerințele igienico-sanitare. Clădirea se degradase mult, cădea mortar, iar sălile de curs erau mici şi nu aveau, în mare parte, un iluminat corespunzător[57].

---

[51] Dr. Hermann Tausch, *Gründung und Eröffnung der griech. orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz*, în „Erster Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz am Schlusse des Schuljahres 1864–1865", veröffentlicht von der Direktion, Czernowitz, 1865, p. 34 (în continuare se va cita „Erster Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz, 1864–1865").

[52] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii*, mapa LXI, dosar nr. 12, f. 1–7; A. Hurmuzachi, *Care e caracteriul şi tendința învățământului public la noi?*, în „Foaea Soțietății pentru Literatura şi Cultura Română în Bucovina", Cernăuți, anul IV, nr. 3, 1 martie 1868, p. 134.

[53] S.A.N.I.C.., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii*, mapa LXI, dosar nr. 4, f. 6–7; Constantin Morariu, *Istoricul şcoalei greco- (adică „ortodox-") orientale din Cernăuți...*, p. 56.

[54] Viktor Olinschi, *op. cit.*, p. 29.

[55] *Ibidem*, p. 34.

[56] Constantin Morariu, *Istoricul şcoalei greco-orientale din Cernăuți...*, p. 58–64.

[57] Viktor Olinschi, *op. cit.*, p. 36.

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

În anul 1869 a fost încheiat contractul de construcție cu arhitecții Fiala şi Gregor, iar inginerul Wilhelm, care a întocmit proiectul clădirii, a fost desemnat să coordoneze lucrările de construcție, fiind înființată şi o comisie de supraveghere a lucrărilor, alcătuită din patru membri: consilierul Wazl, preşedinte, arhimandritul consistorial Bendela şi inginerii Baudisch şi Wilhelm, ca membri. Lucrarea trebuia finalizată la 15 august 1870. Deşi cheltuielile de construire a localului şcolar fuseseră estimate la circa 60 000 florini, în fapt acestea au ajuns la suma de 85 945 florini şi 78 creițari. Inaugurarea noului local şcolar, care avea două etaje, ziduri solide, săli luminoase, spațioase şi înalte, a avut loc la 19 septembrie (1 octombrie) 1870, fiind oficiată şi o slujbă religioasă în biserica Catedralei Greco-Orientale. Consilierul consistorial Mihai Comoroşan a oficiat slujba de sfințire a noului local. Profesorul de religie Isidor Worobkiewicz a ținut două cuvântări, în limbile română şi ruteană[58]. În vara anului 1897, localul şcolar a fost racordat la rețeaua de apă şi canalizare[59]. Înființarea de clase paralele a determinat creşterea numărului elevilor, localul şcolar devenind neîncăpător. În anul 1905 au fost efectuate lucrări de adaptare şi reamenajare a localului, care au însumat 90 000 coroane[60]. În anul 1911, spațiul devenise neîncăpător datorită numărului mare de clase, care ajunsese la 19. Spațiile încăperilor distribuite pentru cabinetul de desen şi cel pentru depozitarea materialelor didactice au fost diminuate, pentru a se crea noi săli pentru clasele mobile[61]. Înființarea, în anul 1911, a Şcolii Reale de Stat la Cernăuți a determinat scăderea numărului elevilor şi, implicit, au fost create condițiile igienico-sanitare corespunzătoare. Lucrările pentru construirea unei săli de gimnastică au început în anul 1913[62]. Pentru asigurarea curățeniei şi întreținerii localului şcolar a fost angajat personal de serviciu. De semnalat este cazul omului de serviciu Johann Jakubowicz, care a fost decorat în anul 1891cu Crucea de Merit din argint pentru cei 28 de ani de activitate la această şcoală şi pentru participarea ca subofițer la evenimentele din 1848[63].

[58] Constantin Morariu, *op. cit.*, p. 65–66.

[59] Constantin Mandyczewski, *Schulnachrichten*, în „XXXIV. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz", veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1897/1898 von Constantin Mandyczewski, Direktor, Czernowitz, 1898, p. 70 (în continuare se va cita „XXXIV. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1897/1898").

[60] Viktor Olinschi, *op. cit.*, p. 41.

[61] Konstantin Mandyczewski, *Schulnachrichten*, în „XLVIII. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz", veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Schuljahres 1911/1912, Czernowitz, 1912, p. 28; Clasele mobile sau volante erau clasele constituite pentru predarea disciplinelor religie, limba română şi limba ruteană.

[62] Viktor Olinschi, *op. cit.*, p. 41.

[63] Dr. Hermann Tausch, *Schulnachrichten*, în „Zweiter Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz" am Schlusse des Schuljahres 1865–1866, veröffentlicht von der Direktion, Czernowitz, 1866, p. 103 (în continuare se va cita „Zweiter Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz, 1865–1866"); Dr. Wenzel Korn, *Schulnachrichten*, în „Programm der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz für das Schuljahr 1891/1892", veröffentlicht vom Dr. Wenzel Korn, k. k. Schulrath, Ober-Realschul-

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

În perioada 1863–1867, programa şcolară a fost întocmită în conformitate cu planul de învățământ specific şcolilor reale din întreg imperiul, aprobat în anul 1851, fiind studiate următoarele discipline: religia, limba germană, ca limbă de predare, geografia, istoria, matematica, aritmetica, cunoştințe despre monopol, vămi şi cambii, geometria şi desenul tehnic, arhitectura, geometria descriptivă, fizica, chimia, ştiințele naturii, desenul, mecanica şi caligrafia[64]. Ca discipline facultative, au fost studiate limba franceză, stenografia, gimnastica şi muzica (începând cu anul şcolar 1866/1867)[65].

Începând cu anul şcolar 1865/1866 au fost introduse la toate clasele, prin ordinul Ministerului de Stat (Comisia pentru Culte şi Învățământ) nr. 3 675, din 12 iunie 1865, limba română, ca disciplină obligatorie pentru elevii români şi limba ruteană pentru elevii ruteni, elevii care aveau altă limbă maternă fiind liberi să opteze pentru una dintre aceste două limbi oficiale ale provinciei, fiind prevăzut un număr de trei ore pe săptămână. Religia greco-orientală a fost predată în limba română.

Începând cu anul 1869, planul de învățământ al Şcolii Reale a fost aprobat prin legi aprobate în Dieta Bucovinei, în conformitate cu prevederile legilor privind şcolile reale din întreg imperiul. Modul de organizare şi funcționare a şcolilor reale din Bucovina a fost reglementat prin legile din 30 aprilie 1869 şi 3 mai 1898. Modificări ale programei şcolare au fost aduse de-a lungul anilor prin ordine ale Ministerului Cultelor şi Instrucțiunii şi ale Consiliului Şcolar al Țării.

Începând cu anul şcolar 1880/1881 a fost introdusă limba engleză, treptat, ca disciplină obligatorie la clasele superioare, fiind prevăzut un număr de trei ore pentru clasa a V-a şi câte două ore pentru clasele VI–VII[66] şi a fost diminuat cu o

Director und Mitglied des Buk. k. k. Landesschulrathes, Czernowitz, 1892, p. 60 (în continuare se va cita „Programm der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz für das Schuljahr 1891/1892").

[64] „Erster Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz, 1864–1865", p. 43–44; „Zweiter Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz, 1865–1866", p. 104–105.

[65] „Erster Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz, 1864–1865", p. 43–44, 74; „Zweiter Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz, 1865–1866", p. 104–105.

[66] Dr. Wenzel Korn, *Schulnachrichten*, în „Siebzehnter Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule zu Czernowitz", veröffentlicht vom Direktor und k. k. Schulrath Dr. Wenzel Korn am Schlusse des Schuljahres 1880/1881, Czernowitz, 1881, p. 85 (în continuare se va cita „Siebzehnter Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule zu Czernowitz, 1880/1881"); Idem, *Schulnachrichten*, în „Achtzehnter Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule zu Czernowitz", veröffentlicht vom Direktor und k. k. Schulrath Dr. Wenzel Korn am Schlusse des Schuljahres 1881/1882, Czernowitz, 1882, p. 27 (în continuare se va cita „Achtzehnter Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule zu Czernowitz, 1881/1882"); Idem, *Schulnachrichten*, în „Neunzehnter Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule zu Czernowitz", veröffentlicht vom Direktor und k. k. Schulrath Dr. Wenzel Korn am Schlusse des Schuljahres 1882/1883, Czernowitz, 1883, p. 29 (în continuare se va cita „Neunzehnter Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule zu Czernowitz, 1882/1883").

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

oră numărul de ore pentru disciplina limba germană la clasa a II-a[67]. Începând cu anul 1881/1882 nu a mai fost studiat desenul tehnic la clasa I[68] şi a fost suplimentat cu o oră numărul de ore prevăzut pentru disciplina religie la clasa a III-a[69]. Începând cu anul 1891/1892 a fost modificat planul de învăţământ pentru disciplina desen, aceasta fiind introdusă la clasa I (şase ore pe săptămână) şi diminuat cu o oră numărul de ore la clasele VI–VII (trei ore pe săptămână)[70]. Prin Ordinul Ministerial nr. 13 331, din 9 iulie 1892, a fost suplimentat numărul orelor pentru disciplina religie la cele trei clase superioare, de la o oră la două pe săptămână[71]. Conform ordinului Consiliului Şcolar al Ţării nr. 1 848, din 25 iulie 1892, a fost redusă materia aferentă disciplinei matematică şi numărul de ore prevăzut pentru clasa a VI-a cu o oră.

Începând cu anul şcolar 1898/1899, respectiv 1899/1900, a fost suplimentat numărul orelor de limba română şi ruteană la clasele a V-a, respectiv a VI-a, de la două la trei, datorită interesului elevilor de a studia aceste discipline şi la clasele superioare. În anul 1904/1905, limba a doua a ţării (română sau ruteană) a fost introdusă ca obligatorie la clasa a VII-a şi, implicit, printre disciplinele pentru examenul de maturitate, fiind alocat un număr de trei ore pentru clasele II–VII[72].

Gimnastica la clasele a VI-a şi a VII-a a fost facultativă, conform Ordinului Ministerial nr. 27 552, din 31 octombrie 1898, deşi pentru celelalte şcoli din imperiu era obligatorie; începând cu anul 1899/1900, aceasta a fost introdusă ca disciplină obligatorie la toate clasele, fiind alocate câte două ore pe săptămână[73]. Începând cu anul 1900/1901a fost stabilit pentru clasa a VII-a un număr de două ore pentru disciplinele religia greco-orientală, catolică şi mozaică şi o oră pentru gimnastică[74], iar începând cu anul 1904/1905, disciplina desen geometric a fost

[67] „Siebzehnter Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule zu Czernowitz, 1880/1881”, p. 85.

[68] „Achtzehnter Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule zu Czernowitz, 1881/1882”, p. 27.

[69] *Ibidem*, p. 27.

[70] „Programm der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz für das Schuljahr 1891/1892”, p. 25.

[71] Dr. Wenzel Korn, *Schulnachrichten*, în „Programm der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz für das Schuljahr 1892/1893”, veröffentlicht vom Dr. Wenzel Korn, k. k. Schulrath, Ober-Realschul- Direktor und Mitglied des Buk. k. k. Landesschulrathes, Czernowitz, 1893, p. 26.

[72] Konstantin Mandyczewski, *Schulnachrichten*, în „XLI. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz”, veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Schuljahres 1904/1905, Czernowitz, 1905, p. 37 (în continuare se va cita „XLI. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1904/1905”).

[73] Idem, *Schulnachrichten*, în „XXXVI. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz”, veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Schuljahres 1899/1900, Czernowitz, 1900, p. 4.

[74] Idem, *Schulnachrichten*, în „XXXVII. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz”, veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Schuljahres 1900/1901, Czernowitz, 1901, p. 7–8.

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

comasată cu matematica la clasa I, conform Ordinului Ministerial nr. 20 089, din 11 octombrie 1904[75].

În perioada 1868–1918 au fost studiate ca discipline facultative muzica, muzica bisericească greco-orientală, muzica bisericească romano-catolică, stenografia, limba engleză (în perioada 1874/1875–1879/1880, 1904–1905), limba polonă, limba italiană, limbile română şi ruteană de către elevii de altă etnie şi aplicaţii în laboratorul de chimie şi fizică[76]. Conform Ordinului Ministerial nr. 643, din 6 februarie 1907, au fost organizate patru cursuri de limba polonă. Primul curs a avut două secţii: prima secţie a fost frecventată de elevii Gimnaziului de Stat I şi III, iar secţia a II-a de către elevii Gimnaziului de Stat II şi ai Şcolii Reale Greco-Orientale. Cursurile au fost organizate la Gimnaziul de Stat I, cu excepţia secţiei a II-a de la primul curs, care a fost ţinut la Gimnaziul de Stat II din Cernăuţi.

În primii ani de funcţionare, conducerea şcolii a fost asigurată de către profesorul dr. Hermann Tausch, fost director al Şcolii Reale din Košice. Acesta a fost desemnat temporar, prin Ordinul Ministerial nr. 9 795/773, din 24 septembrie 1862, în funcţia de director al Şcolii Reale din Cernăuţi, considerându-se că era imperios necesară numirea unui director care avea experienţă în domeniu[77]. Ca urmare a decesului directorului Tausch, la 21 august 1866, dr. Wenzel Korn a fost numit temporar, prin Ordinul Ministerial nr. 7 036, din 4 septembrie 1866, la conducerea institutului[78]. Născut la 26 iunie 1832 la Dobre (Boemia), calificat pentru învăţământul secundar la disciplinele ştiinţele naturii, dr. Korn a fost propus de către episcopul greco-oriental Hacman pentru funcţia de director titular,

[75] „XLI. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1904/1905", p. 38.

[76] Dr. Wenzel Korn, *Schulnachrichten*, în „Elfter Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz am Schlusse des Schuljahres 1875", veröffentlicht vom Direktor Dr. Wenzel Korn, Czernowitz, 1875, p. 45–46 (în continuare se va cita „Elfter Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz am Schlusse des Schuljahres 1875"); Idem, *Schulnachrichten*, în „Zwölfter Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz am Schlusse des Schuljahres 1876", veröffentlicht vom Direktor Dr. Wenzel Korn, Czernowitz, 1876, p. 26 (în continuare se va cita „Zwölfter Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz am Schlusse des Schuljahres 1876"); „Siebzehnter Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule zu Czernowitz, 1880/1881", Czernowitz, p. 85; „Achtzehnter Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule zu Czernowitz, 1881/1882", Czernowitz, p. 27; „Neunzehnter Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule zu Czernowitz, 1882/1883", Czernowitz, p. 29; Konstantin Mandyczewski, *Schulnachrichten*, în „XLIX. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz", veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Schuljahres 1912/1913, des fünfzigsten seit dem Bestande der Anstalt, Czernowitz, 1913, p. 72–73, 86–88 (în continuare se va cita „XLIX. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1912/1913").

[77] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, mapa LXII, dosar nr. 1, f. 1–2.

[78] Dr. Wenzel Korn, *Schulnachrichten*, în „Dritter Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz" am Schlusse des Schuljahres 1866–1867, veröffentlicht von der Direktion, Czernowitz, 1867, p. 72 (în continuare se va cita „Dritter Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz, 1866–1867").

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

considerând că abilitățile şi calitățile ştiințifice şi didactice, comportamentul său moderat, încrederea şi atenția de care se bucura în rândul corpului didactic şi al elevilor, rolul acestuia pentru încurajarea frecventării şcolilor reale, prin înființarea unei asociații pentru ajutorarea elevilor de la aceste şcoli îl recomandau să preia conducerea institutului, în ciuda faptului că fusese mutat disciplinar, pentru o perioadă de un an şi jumătate, de la Şcoala Reală Superioară din Innsbruck la Şcoala Reală Superioară din Cernăuți. În baza raportului ministrului, Friedrich Baron de Beust, din 22 iunie 1867, dr. Wenzel Korn a fost numit, prin Rezoluția Imperială din 1 iulie 1867, director titular[79]. În perioada 1872–1882, directorul dr. Korn a fost referent în cadrul Secției Şcolare a Consiliului local, din anul 1882 deținând funcția de preşedinte[80]. În anul 1895, cu prilejul aniversării a 25 de ani ca membru al Cosiliului Local, i-a fost acordată distincția de cetățean de onoare al oraşului Cernăuți[81].

În urma decesului directorului dr. Wenzel Korn, Constantin Mandyczewski a fost numit director, prin Rezoluția Imperială din 20 martie 1896, în baza raportului ministrului Cultelor, dr. Paul baron Gautsch de Frankenthurn, din 12 martie 1896. Născut la Bahrineşti, în anul 1859, de confesiune greco-orientală, calificat pentru învățământul secundar la disciplinele limba germană, geografie şi istorie, şi-a început activitatea didactică în anul 1884 la Gimnaziul Greco-Oriental din Suceava, în 1893 fiind numit profesor la Şcoala Reală Superioară Greco-Orientală din Cernăuți. Calitățile intelectuale şi profesionale, seriozitatea în îndeplinirea atribuțiilor de serviciu, atitudinea plină de tact în relația cu membrii corpului didactic şi elevii l-au recomandat pentru această funcție. Mandyczewski a fost primul director de confesiune greco-orientală al Şcolii Reale[82]. Acesta a publicat studii în anuarele şcolii referitoare la modul de organizare şi funcționare a şcolilor reale, precum şi un articol elogios la adresa fostului director al şcolii, dr. Wenzel Korn[83].

---

[79] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii*, mapa LXII, dosar nr. 1, f. 15–18.

[80] Ca element de pitoresc, reținem faptul că în anul 1884 directorul Wenzel Korn este acționat în instanță de către menajera sa, Anna Nadler, fiind acuzat de comportament imoral. Conf. *op. cit.*, p. 20–27.

[81] Galina Czeban, Elmar Lechner (coord.), *Deutschsprachige Quellen zur Geschichte des Bildungswesens der Bukowina um 1900*, IV. Bd., în „Retrospektiven in Sachen-Bildung", R. 5 (Historico-Paedagogica Europea), nr. 5, Klagenfurt, 1995, p. 15.

[82] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii*, mapa LXII, dosar nr. 1, f. 46–50.

[83] Constantin Mandyczewski, *Zur Erinnerung an den zweiten Direktor dieser Anstalt*, în „XXXII. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz", veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1895/1896", von Constantin Mandyczewski, Direktor, Czernowitz, 1896, 12 p.; Idem, *Zur Reform der Realschule in der Bukowina. Gesetze und Verordnungen (I–II)*, în „XXXVIII. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz", veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Schuljahres 1901/1902, Czernowitz, 1902, 20 p. şi în „XL. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz", veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Schuljahres

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

În timpul războiului, directorul Mandyczewski a părăsit oraşul, conducerea şcolii fiind preluată de către profesorul Victor Olinschi, care a fost desemnat la 15 aprilie 1918 director interimar al Şcolii Reale, drept recompensă pentru atitudinea ireproşabilă şi patriotică[84].

În primii ani de funcționare a şcolii au fost angajate cadre didactice de confesiune romano-catolică, deoarece nu existau profesori de confesiune greco-orientală calificați. În conformitate cu Hotărârea imperială din 4 septembrie 1862, referitoare la acordarea de burse de către Fondul Religionar, în valoare de 500 florini, pentru absolvenții şcolilor secundare din Bucovina de confesiune greco-orientală, care doreau să profeseze după finalizarea studiilor la Şcoala Reală Superioară, în anul şcolar 1864/1865 au fost acordate trei burse pentru Elias Nimigean în vederea specializării în geografie, istorie şi limba română, lui Orestes Voronca pentru specializarea în matematică şi fizică şi lui Georg Tarnowiecki pentru specializarea în desen tehnic şi arta construcției, care îşi începuseră studiile superioare în anul 1863[85], iar în anul 1865/1866 au fost acordate încă trei burse lui Leo Kirilowicz pentru specializarea în limbile germană şi ruteană, Apollo Czechowski pentru specializarea în chimie şi matematică şi Lazăr Nastasi pentru specializarea în fizică şi matematică[86]. Fondul Religionar Greco-Oriental a acordat burse persoanelor dornice să profeseze la Şcoala Reală, fiind asigurat astfel necesarul de personal didactic calificat.

Profesorii şcolii au fost preocupați de pregătirea profesională, publicând numeroase articole de specialitate în anuarele institutului[87]. Demn de semnalat este

1903/1904, Czernowitz, 1904, p. 20–36; Idem, *Der neue Lehrplan und die Reifeprüfungsvorschrift in der für diese Anstalt normierten Fassung*, în „XLVII. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz", veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Schuljahres 1910/1911, Czernowitz, 1911, p. 3–19.

[84] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii*, mapa LXII, dosar nr. 1, f. 103–104.

[85] Dr. Hermann Tausch, *Zur Chronik der Ober-Realschule*, în „Erster Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz" am Schlusse des Schuljahres 1864–1865, veröffentlicht von der Direktion, Czernowitz, 1865, p. 40, p. 37–40.

[86] „Zweiter Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz, 1865–1866", p. 127.

[87] Dr. Titus v. Alth, *Übersichtliche Zusammenstellung der beobachteten meteorologischen Verhältnisse für den Horizont von Czernowitz im Jahre 1868*, în „Fünfter Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz" am Schlusse des Schuljahres 1868–1869, veröffentlicht von der Direktion, Czernowitz, 1869, 16 p.; Dr. Daniel Werenka, *Urkundliche Nachrichten über die Städte „Cecina" und „Tschernowitz" und deren Besitzverhältnisse im Jahre 1782 (I–II)*, în „XXXIII. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz", veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1896/1897, von Constantin Mandyczewski, Direktor, Czernowitz, 1897, 30 p.; „XXXIV. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz", veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1897/1898, von Constantin Mandyczewski, Direktor, Czernowitz, 1898, 46 p.; I. Nistor, *Zur Geschichte des Schulwesens in der Bukowina*, în „XLVIII. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz", veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Schuljahres 1911/1912, Czernowitz, 1912, 47 p.

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

articolul profesorului Aurel Kiebel, în care propunea rezolvarea unor exerciţii de aritmetică în conţinutul cărora erau cuprinse informaţii privind aspecte sociale, culturale, istorice şi geografice ale Bucovinei şi Europei[88]. Profesorul Daniel Verenca a fost, în anul 1899, beneficiar al bursei de studiu în Italia şi Grecia[89].

În perioada 1886–1901, Dionisie Simionovici, profesor la Şcoala Reală Greco-Orientală din Cernăuţi, a cultivat în rândurile tineretului român, prin lecţiile de limba şi literatura română, sentimente naţionale[90]. În anul 1898, acesta a publicat un manual de citire în limba română pentru clasa a V-a şi ulterior un îndreptar de ortografie română[91]. Profesorul Leon Kirilowicz, cunoscător al limbilor slave, a elaborat mai multe lucrări şi manuale şcolare de religie, bucurându-se, în cei 42 ani de activitate didactică la această şcoală, de aprecierea colegilor[92].

Prin Ordinul Ministerial nr. 9 622, din 7 ianuarie 1868, s-a aprobat ca personalul didactic al Şcolii Reale Superioare Greco-Orientale din Cernăuţi, care nu era de confesiune greco-orientală, să poarte uniformă asemenea funcţionarilor de stat, având ataşat titlului de învăţător sau profesor sintagma „cezaro-crăiesc”[93]. Începând cu anul şcolar 1875/1876, profesori ai Şcolii Reale au făcut parte din Comisia de examinare a supraveghetorilor de maşini de abur şi cazane pentru încălzire, constituită la acest institut[94].

Pentru promovarea învăţământului real a fost înfiinţată în anul 1867 Asociaţia de ajutorare a elevilor săraci şi sârguincioşi „Prinţul moştenitor Rudolf”, al cărei preşedinte a fost directorul şcolii[95]. Elevii cu o situaţie financiară precară, dar care obţineau rezultate şcolare bune, au beneficiat de scutirea parţială sau totală

[88] Aurel Kiebel, *Arithmetische Aufgaben hauptsächlich aus der Heimatskunde*, în „XXXI. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz für das Schuljahr 1894/1895”, veröffentlicht von Dr. Wenzel Korn, k. k. Schulrath, Oberrealschul-Direktor und Mitglied des Buk. k. k. Landesschulrathes, Czernowitz, 1895, 41 p.

[89] Constantin Mandyczewski, *Schulnachrichten*, în „XXXV. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz”, veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1898/1899, von Constantin Mandyczewski, Direktor, Czernowitz, 1899, p. 33 (în continuare se va cita „XXXV. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1898/1899”).

[90] Petru Bejinariu, *Cultură şi identitate*, Suceava, Editura Universităţii, 2008, p. 104.

[91] *Ibidem*, p. 107.

[92] „XLIX. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1912/1913”, p. 66.

[93] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii*, mapa LXI, dosar nr. 11, f. 2–3.

[94] „Zwölfter Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz am Schlusse des Schuljahres 1876”, p. 65.

[95] Wenzel Korn, *Schulnachrichten*, în „Achter Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz”, veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1872, vom Direktor Dr. Wenzel Korn, Czernowitz, 1872, p. 89–90 (în continuare se va cita „Achter Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1872”).

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

a taxei de şcolarizare, au primit burse, îmbrăcăminte, mâncare, medicamente, bilete de călătorie şi au avut acces gratuit la băile publice[96].

La această şcoală au fost organizate anual serbări cu ocazia zilei onomastice a împăratului Franz Josef (4 octombrie) şi a împărătesei Elisabeta (19 noiembrie), a zilei de naştere a împăratului (18 august), precum şi serbări ocazionale cu prilejul unor evenimente (de exemplu, aniversarea a 25 de ani de căsătorie a familiei imperiale). În acelaşi context, au fost organizate serbări comemorative ale unor muzicieni, poeţi şi scriitori austrieci, germani, români şi ruteni (W. A. Mozart, Franz Grillparzer, W. Goethe, Fr. Schiller, T. Szewczenko, Markian Szaskiewicz şi Mihai Eminescu)[97].

În conformitate cu prevederile Ordinului Ministerial nr. 19 097, din 15 septembrie 1890, elevii institutului au practicat diverse activităţi sportiv-recreative, precum înot, patinaj, schi, mersul pe bicicletă, au efectuat marşuri sub supravegerea profesorului de gimnastică şi excursii în diferite oraşe ale Bucovinei. De asemenea, elevii au participat la diverse competiţii sportive, unde au obţinut premii[98].

Începând cu anul şcolar 1910/1911, elevii clasei a VII-a au frecventat, în conformitate cu prevederile Ordinului Consiliului Şcolar al Ţării nr. 10 850, din 17 august 1910, cursul facultativ de exerciţii de tragere, sub coordonarea ofiţerilor de armată şi a profesorilor de gimnastică ai gimnaziului[99].

Elevii şcolii reale au beneficiat de consultaţii şi tratament acordate de către medicii din oraş şi de către medicii şcolari dr. Adolf Wolf[100] şi dr. Eugen Kobrynski[101], aceştia având misiunea de a verifica şi starea

[96] „Dritter Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz, 1866–1867", p. 55; „Elfter Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz am Schlusse des Schuljahres 1875", p. 62–63; „XLIX. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1912/1913", p. 50–54, 58.

[97] *Festfeier der gr.(iechisch)-or.(ientalischen) Ober-Realschule aus Anlass der Jubelhochzeit Ihrer Allerhöchsten Majestäten abgehalten am 23. April 1879*, Czernowitz, Druck von Rudolf Eckhardt, 1879, p. 13–18; Konstantin Mandyczewski, *Schulnachrichten*, în „XLVIII. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz", veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Schuljahres 1911/1912, Czernowitz, 1912, p. 30 (în continuare se va cita „XLVIII. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1911/1912").

[98] Wenzel Korn, *Schulnachrichten*, în „Programm der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz für das Schuljahr 1890/1891, veröffentlicht vom Dr. Wenzel Korn, k. k. Schulrath, Ober-Realschul-Direktor und Mitglied des Buk. k. k. Landesschulrathes, 1891, p. 51–52; „XLIX. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1912/1913", p. 60.

[99] Konstantin Mandyczewski, *Schulnachrichten*, în „XLVII. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz", veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Schuljahres 1910/1911, Czernowitz, 1911, p. 56, 59; „XLVIII. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1911/1912", p. 25; „XLIX. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1912/1913", p. 63–64.

[100] S.A.N.I.C., Fond *Guvernământul Cezaro-Crăiesc al Bucovinei. Ministerul de Interne*, mapa 112, dosar nr. 3, f. 60.

[101] „XLVIII. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1911/1912", p. 17–18.

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

igienico-sanitară a localului şcolar. Condiţiile de igienă improprii ale localului şcolar şi sălile neluminoase au determinat apariţia unor afecţiuni oftalmologice; astfel, la examenul oftalmologic din 4 decembrie 1897, efectuat de către medicul dr. Eudoxius Procopovici, s-a constatat că aproximativ 30% dintre elevi aveau miopie, hipermetropie sau cataractă[102].

Elevii şcolii au participat la diverse concursuri naţionale şi internaţionale cu lucrări proprii, unde au obţinut premii; astfel, în anul 1873, elevii Şcolii Reale au obţinut medalia de aur la Expoziţia internaţională de la Paris[103].

Elevii au avut posibilitatea să meargă în vizită la institutele tehnice superioare, şcolile reale, gimnaziile şi gimnaziile reale din imperiu, precum şi la şcolile industriale şi profesionale din Bavaria[104].

Începând cu anul şcolar 1900/1901, elevii şcolii coordonaţi de către profesorul de limba engleză, Anton Romanovsky, au fost incluşi în reţeaua de corespondenţă internaţională (Deutsche Zentralstelle für Internationalen Briefwechsel). Astfel, elevii de la Şcoala Reală au avut posibilitatea de a exersa şi de a-şi perfecţiona cunoştinţele de limba engleză prin intermediul corespondenţei cu elevi din America şi Scoţia[105].

Acest institut a avut o frecvenţă redusă în raport cu gimnaziile, constatându-se perioade de creştere şi diminuare a numărului elevilor. Ca urmare a crizei economice, a înfiinţării Universităţii din Cernăuţi, a şcolii profesionale şi a Şcolii Reale Inferioare din Siret, începând cu anul 1875 s-a diminuat numărul elevilor, cota cea mai mică fiind atinsă în anul 1883[106]. În anul şcolar 1863/1864 erau înscrişi 131 de elevi, în anul 1912/1913 ajungându-se la o cotă de participare de 519 elevi. Cea mai mare cotă de participare a fost înregistrată în anul 1910/1911 (710 elevi). Deşi a fost conceput ca un institut destinat pregătirii elevilor greco-orientali, la această şcoală au studiat elevi de diferite etnii şi confesiuni. Dacă în anul şcolar 1864/1865, şcoala reală a fost frecventată de către 223 elevi, dintre care germani (inclusiv evrei) (aproximativ 55%), polonezi (aproximativ 26%), români (aproximativ 10%) şi ruteni (aproximativ 9%), iar în anul şcolar 1912/1913 de către 519 elevi, dintre care germani (inclusiv evrei) (aproximativ 61%), români (aproximativ 15%), polonezi (aproximativ 13%), ruteni (aproximativ 10%), cehi şi ruşi (aproximativ 1%). Din punct de vedere confesional, la această şcoală au studiat, în anul şcolar 1864/1865, elevi de confesiune romano-catolică (aproximativ 50%), mozaică (aproximativ 17%), greco-orientală (aproximativ 16%),

[102] „XXXIV. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1897/1898", p. 68–69.

[103] „XXXV. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1898/1899", p. 21.

[104] „Achter Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1872", p. 112–113; „Neunzehnter Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule zu Czernowitz, 1882/1883", p. 79–80.

[105] Anton Romanovsky, *Der internationale Briefwechsel an unserer Anstalt*, în „XXXVII. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz", veröffentlicht von der Direktion am Schlusse des Schuljahres 1900/1901, Czernowitz, 1901, p. 4.

[106] „XXXV. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1898/1899", p. 20.

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

greco-catolică (aproximativ 8%), evanghelică (aproximativ 6%), armeano-catolică (aproximativ 1,5%) şi armeano-orientală (aproximativ 1,5%), iar în anul şcolar 1912/1913 elevi de confesiune romano-catolică (aproximativ 34%), mozaică (aproximativ 33%), greco-orientală (aproximativ 22%), evanghelică (aproximativ 6%) şi greco-catolică (aproximativ 5%)[107]. Pentru creşterea numărului de elevi români la această şcoală s-a dus o campanie de încurajare prin intermediul presei, în care se semnala numărul mare de elevi evrei într-un institut greco-oriental[108].

Elevii au avut posibilitatea să-şi îmbunătăţească cunoştinţele prin consultarea volumelor existente în biblioteca şcolii[109]. La această şcoală au existat cabinete de fizică, chimie şi ştiinţele naturii, care au contribuit la îmbunătăţirea rezultatelor şcolare. Rezulatele şcolare au fost bune, însă s-a constatat că la examenul de maturitate s-au înscris puţini elevi, cota medie de promovabilitate la această şcoală fiind de aproximativ 50%[110]. La prima sesiune a examenului de maturitate organizată în anul 1871, din 31 de elevi înscrişi, au fost declaraţi admişi opt elevi (o cotă de promovabilitate de aproximativ 25%), însă numărul elevilor care au obţinut certificate de maturitate a crescut în anii următori, ajungându-se ca la sesiunea organizată la sfârşitul anului şcolar 1912/1913 să fie declaraţi admişi 38 din cei 54 de elevi admişi (o cotă de promovabilitate de aproximativ 70%)[111].

Şcoala Superioară Greco-Orientală a beneficiat anual de fonduri în valoare de 1 000 florini pentru achiziţionarea de materiale didactice[112]. Această sumă era suplimentată din taxele pentru admitere şi taxele pentru eliberarea de duplicate[113].

În timpul Primului Război Mondial (1915–1918), activitatea Şcolii Reale Superioare a fost întreruptă, dar cu toate acestea Theodora Schulz, proprietara imobilului în care îşi desfăşurase activitatea institutul, a solicitat să-i fie plătită chiria, deşi spaţiul fusese rechiziţionat[114].

[107] „Erster Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz, 1864–1865", p. 78; „XLIX. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1912/1913", p. 96–97; Cifrele au fost stabilite în baza datelor cuprinse în statisticile publicate în anuarele şcolii.

[108] *Şcoala reală*, în „Gazeta mazililor şi răzeşilor bucovineni", Cernăuţi, anul II, nr. 4, 1912, p. 51–53; *Despre şcoala reală*, în „Gazeta mazililor şi răzeşilor bucovineni", anul II, nr. 5, 1912, p. 72–73; *Chestii şcolare. Şcoala reală greco-orientală (II)*, în „Voinţa poporului". Organ poporal independent, Cernăuţi, anul VII, nr. 39, 1908, p. 2–3.

[109] „XLIX. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1912/1913", p. 56.

[110] Cifra a fost estimată în baza rezultatelor examenului de maturitate cuprinse în anuarele şcolare publicate.

[111] „Erster Jahresbericht der griechisch-orientalischen Ober-Realschule in Czernowitz, 1864–1865", p. 78; „XLIX. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1912/1913", p. 96–97.

[112] „XLIX. Jahresbericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz, 1912/1913", p. 29, 46.

[113] *Ibidem*, p. 46.

[114] Österreichisches Staatsarchiv Wien, Allgemeines Verwaltungsarchiv, Fond *Unterricht-Allgemein*, Faszikel 2398.

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)

ROLUL ŞCOLILOR REALE ÎN FORMAREA TINERILOR DIN BUCOVINA HABSBURGICĂ* (I)

LIGIA-MARIA FODOR

Die Rolle der Realschulen in der Ausbildung der Jugend in der habsburgischen Bukowina

(*Zusammenfassung*)**

Die Studie präsentiert die Umständen**,** unter denen die Realschulen in der Bukowina gegründet und später reformiert wurden und inwiefern diese Anstalten zur Entwicklung des Realunterrichtes und zur Ausbildung der Jugend in der Bukowina beigetragen haben. Es wird über die Realschulen aus Czernowitz und Sereth berichtet, und zwar: das Ziel, die Merkmale und den Lehrplan der Realschulen; die Bedingungen, unter denen die didaktische Tätigkeit ausgeübt wurde; Informationen über Schüler und Lehrer, andere (sportliche, unterhaltende, kulturelle) Beschäftigungen der Schüler, die Prüfungsergebnisse, Schwierigkeiten und Hindernisse in der Ausübung der didaktischen Tätigkeit usw. Die Darstellung des obengenannten Themas wird bis zur Zeit des II. Weltkriegs weitergeführt.

Schlüsselwörter und –ausdrücke: Realunterricht, Anfänge und Reform der Realschulen in der Bukowina, griechisch-orientalische Oberrealschule in Czernowitz, Unterrealschule in Sereth, Gewerbliche Fortbildungsschule in Sereth, Staats-Realschule in Czernowitz, Bukowiner Jugend.

---

* Comunicare susținută în cadrul Conferinței științifice internaționale „Bucovina și bucovinenii în secolul al XIX-lea. Tradiționalism și modernitate”, cea de a nouăsprezecea sesiune de comunicări și referate științifice a Institutului „Bucovina” al Academiei Române, închinată *Centenarului naşterii academicianului Radu Grigorovici*, Rădăuți, 10–11 noiembrie 2011.

** Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

BDD-A32939 © 2013 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:09 UTC)